

Komunikaciona strategija

za promovisanje mjera energetske efikasnosti
i zaštite od klimatskih promjena
u Glavnom gradu Podgorica

Implemented by

Septembar 2015.god.

UVOD

Gradonačelnici koji su potpisali Sporazum gradonačelnika svjesni su da:

- lokalne i regionalne uprave dijele odgovornost u borbi protiv globalnog zagrijavanja i moraju biti posvećeni smanjenju emisija gasova sa efektom staklene bašte;
- se obaveza smanjenja emisije gasova sa efektom staklene bašte može ispuniti samo ako se lokalnim akterima pridruže građani i njihova udruženja;
- je potrebno da lokalne uprave, koje predstavljaju neposrednu upravu građana, predvode tu akciju i time daju primjer;
- brojne aktivnosti u vezi sa energetske potrebama i obnovljivim izvorima energije potrebne za rješavanje problema klimatskih poremećaja potpadaju pod nadležnost lokalnih uprava i ne mogu se ostvariti bez njihove političke podrške;
- lokalne uprave širom Evrope nastoje da umanje emisiju zagađivača koji izazivaju globalno zagrijavanje kroz programe energetske efikasnosti, uključujući i održivi gradski transport i mobilnost i promovisanje upotrebe obnovljivih izvora energije.

Potpisivanjem Sporazuma gradonačelnika, gradonačelnici su se obavezali da:

- Postignu i prestignu nivo ciljeva koje je EU postavila EU do 2020. godine, smanjenjem emisija CO₂ na svojim teritorijama za najmanje 20%, kroz sprovođenje Akcionog plana za održivu energiju za oblasti i aktivnosti koje su u okviru svojih mandata. Obaveza i Akcioni plan biće ratifikovani kroz naše redovne procedure;
- Izrade osnovni inventar emisija kao osnovu za Akcioni plan za održivu energiju;
- Dostave Akcioni plan u roku od godinu dana od dana kada svaki gradonačelnik zvanično potpiše Sporazum gradonačelnika;
- Prilagode gradske strukture, uključujući i stavljanje na raspolaganje dovoljno ljudskih resursa kako bi se mogle sprovesti potrebne aktivnosti;
- Podstiču oganizacije civilnog društva u svojim geografskim područjima da učestvuju u izradi Akcionog plana, promovišući politike i mjere neophodne za sprovođenje i postizanje ciljeva Plana. Akcioni plan biće izrađen za svaku teritoriju i biće dostavljen Kancelariji Sporazuma gradonačelnika u roku od godinu dana od dana njegovog potpisivanja;
- Dostavljaju izvještaje o implementaciji barem svake dvije godine od dostavljanja Akcionog plana radi njegove evaluacije, monitoringa i verifikacije;
- Dijele i razmjenjuju svoje iskustvo i znanje sa drugim teritorijalnim jedinicama;
- Organizuju Energetske dane ili Dane Sporazuma gradova u saradnji sa Evropskom komisijom i drugim zainteresovanim stranama, omogućavajući građanima da direktno iskoriste prilike i prednosti koje im pruža racionalno korišćenje energije i da redovno izvještavaju lokalne medije o realizaciji Akcionog plana;
- Prisustvuju i daju doprinos na godišnjoj Konferenciji EU gradonačelnika o energetski održivoj Evropi;
- Da distribuiraju poruke Sporazuma u odgovarajućem obliku, a naročito da podstiču ostale gradonačelnike da se pridruže Sporazumu;
- Prihvate prestanak svog članstva u Sporazumu, uz prethodno pisano obavještenje koje dobiju od Sekretarijata, u slučaju:
  - i) nedostavljanja Akcionog plana za održivu energiju u toku godine nakon zvaničnog potpisivanja Sporazuma;
  - ii) neostvarivanja opšteg cilja ukupnog smanjenja emisije CO₂ kako je utvrđeno Akcionim planom, zbog nesprovođenja ili nedovoljnog sprovođenja Akcionog plana,
  - iii) nepodnošenja izvještaja za dva uzastopna izvještajna perioda.

Sporazum gradonačelnika sugeriše da se mjere energetske efikasnosti, projekti iz oblasti obnovljive energije i druge aktivnosti koje se odnose na oblast energije uvedu u čitav niz oblasti djelovanja lokalnih uprava:

- Korisnik i pružalac usluga

Lokalne uprave koriste mnoge građevinske objekte koji troše značajne količine energije, na primjer, za potrebe grijanja i rasvjete. Uvođenje programa i aktivnosti sa ciljem uštede energije u javnim objektima predstavlja oblast u kojoj se mogu postići znatne uštede energije. Lokalne uprave takođe pružaju usluge koje troše značajne količine energije kao što su javni prevoz i ulična rasvjeta, gdje se mogu postići značajna poboljšanja. Čak i u oblastima gdje su uprave ugovorom angažovale druge pružaoce ovih usluga, mjere koje imaju za cilj manju potrošnju energije mogu se primijenjivati kroz odgovarajuće ugovore o nabavkama i uslugama.

- Planer, investitor i regulator

Planiranje namjene zemljišta i organizacija sistema prevoza je u nadležnosti većine lokalnih uprava. Strateške odluke o urbanističkom razvoju grada, kao što je izbjegavanje neravnomjernog širenja grada, mogu za rezultat imati smanjivanje potrošnje energije za potrebe prevoza. Lokalne uprave često mogu imati i ulogu regulatora, na primjer, uvođenjem standarda energetske performansi ili propisivanjem ugradnje u nove zgrade opreme koja koristi obnovljive izvore energije.

- Savjetnik, motivator i uzor

Lokalne uprave mogu da pomognu u informisanju i motivisanju stanovnika, preduzeća i drugih lokalnih aktera o tome na koji način efikasnije koristiti energiju. Aktivnosti koje za cilj imaju podizanje svijesti su značajne u cilju angažovanja cijele zajednice radi davanja podrške politikama primjene obnovljivih izvora energije. Djeca su važan auditorijum za projekte koji se odnose na uštedu energije i primjenu obnovljivih izvora energije: oni će dalje prenositi lekcije i izvan škole. Od jednake je važnosti da uprava vodi svojim primjerom i da ima ulogu uzora u aktivnostima u vezi sa održivim izvorima energije.

- Proizvođač i dobavljač

Lokalne uprave mogu promovisati lokalnu proizvodnju energije i upotrebu obnovljivih izvora energije. Sistemi objedinjene proizvodnje električne energije i daljinskog grijanja (CHP) koji koriste biomasu predstavljaju dobar primjer. Lokalne i regionalne uprave mogu da podstiču građane da realizuju projekte primjene obnovljivih izvora energije pružanjem finansijske podrške lokalnim inicijativama.

Potpisivanjem Sporazuma gradonačelnika, gradonačelnici su se dogovorili i o pokazateljima izvrsnosti (eng. **Benchmarks of Excellence - BoE):**

Pokazatelji izvrsnosti se definišu kao inicijative i programi koji predstavljaju svjetski raširen model uspješne primjene koncepta energetske održivosti u urbanom okruženju. Predstavnici pokazatelja izvrsnosti kroz Sporazum izražavaju svoju spremnost da podijele svoja iskustva i da pruže pomoć gradovima da primijene slične pristupe gdje je to moguće i pogodno i obavezuju se da omoguće dalji prenos znanja kroz širenje informacija, uključujući smjernice, učešće u događajima koje organizuju potpisnici Sporazuma i kroz opštu, svakodnevnu saradnju s potpisnicima Sporazuma. Na osnovu obaveza preuzetih potpisivanjem Sporazuma gradonačelnika, Glavni grad Podgorica će izraditi i sprovesti svoje

komunikacione aktivnosti u cilju promovisanja energetske efikasnosti i mjera zaštite od klimatskih promjena u skladu sa sljedećim:

PRISTUP KOMUNIKACIJI

I Aktivnosti komunikacije biće usmjerene na:

- informisanje svih zainteresovanih strana;
- edukaciju i obuku zaposlenih u gradskoj upravi;
- edukaciju građana;
- edukaciju djece.

II Aktivnosti komunikacije zasnivaće se na:

- dostignućima i rezultatima koji će poslužiti kao primjeri i motivacija za građane;
- preciznim podacima prikupljenim kroz redovno praćenje potrošnje;
- saradnji sa ekspertima;
- iskustvima stečenim kroz uspješnu praksu.

III Koristiće se sljedeći kanali komunikacije:

- redovno informisanje kroz kontinuiran rad info-centra za energetske efikasnost u ulici Vuka Karadžića 41;
- saopštenja za medije;
- zvaničnu web-stranicu www.podgorica.me;
- ciljane medijske kampanje;
- neprofitne javne događaje (konferencije, radionice, prezentacije, sajmove i izložbe);
- izradu i distribuciju tematskih informativnih i edukativnih publikacija i multimedijalnih paketa.

IV Ključne poruke biće usmjerene na:

- podizanje svijesti javnosti o efektima globalnih i lokalnih klimatskih promjena;
- promovisanje mjera energetske efikasnosti i koristi od njihove primjene;
- promovisanje zdravijeg načina života;
- promovisanje principa zaštite životne sredine;
- promovisanje principa održivog razvoja;
- predstavljanje rezultata ostvarenih u smanjivanju emisija gasova sa efektom staklene bašte;
- kontinuiranu edukaciju o odgovornoj i racionalnoj potrošnji energije i zaštiti životne sredine;
- promovisanje korporativne društvene odgovornosti.

V Rodna ravnopravnost¹ će se poštovati u komunikaciji i organizaciji događaja (kroz kanale komunikacije):

- Sva komunikacija (pisana i usmena) biće rodno osjetljiva; upotreba rodno neutralnog jezika, bez rodni stereotipa i normativne maskulinizacije (npr. upotreba muškog lica za sve pojedince, bez obzira na pol);
- Svi promotivni materijali (npr. brošure, posteri, baneri, flajeri, itd.) treba da koriste rodno neutralni jezik, bez rodni stereotipa i normativne maskulinizacije, kao i uvredljivih ilustracija/opisa;
- Medijske kampanje treba da budu rodno osjetljive, da koriste rodno osjetljiv jezik i budu osmišljene tako da obuhvate potrebe i interese i žena i muškaraca;
- Medijske kampanje i komunikacioni/promotivni materijali treba da budu izrađeni na takav način da posebno podstaknu učešće žena u diskusijama na temu energetske efikasnosti, kao i na preuzimanje uloga u društvu koje tradicionalno drže muškarci;
- U medijskim kampanjama i komunikacionim/promotivnim materijalima treba koristiti pozitivne primjere angažovanja žena u sektoru energetske efikasnosti, kao i u pogledu ispunjavanja ciljeva energetske efikasnosti;
- Web sajtovi treba da sadrže rodno osjetljiv jezik, a njihov izgled i sadržaj da ispunjava potrebe i interesovanja i muškaraca i žena;
- Organizacija i realizacija događaja treba da bude rodno osjetljiva (npr. ista minutaža za obraćanja muškaraca i žena, događaji koji odražavaju interesovanja i potrebe muškaraca i žena, bezbjedna i lako pristupačna mjesta događaja, raspored sjedenja koji obuhvata i muškarce i žene, itd.).

Generalno, treba prikupljati rodno razvrstane podatke radi efikasnijeg procesa donošenja odluka i izrade programa komunikacije.

---

¹ *Jednak tretman muškaraca i žena temeljni je princip Evropske unije i jedna je od zajedničkih vrijednosti na kojima je EU osnovana (Član 2 Ugovora o osnivanju Evropske unije - TEU). Strategija Evropske komisije za jednakost žena i muškaraca (2010-2015) podržava sprovođenje dimenzije rodne ravnopravnosti u okviru Evropske strategije do 2020.*

Strategija rodne ravnopravnosti dostupna je na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:em0037>

PROMOTIVNE I KOMUNIKACIONE AKTIVNOSTI

Konkretne komunikacione aktivnosti Glavnog grada Podgorica biće usmjerene na sljedeće teme od javnog interesa:

- 1/ Bolja regulacija saobraćaja;
- 2/ Alternativni vidovi prevoza i mobilnosti;
- 3/ Primjena naprednih rješenja energetske efikasnosti;
- 4/ Opšta percepcija Podgorice kao energetski održavog grada.

1/ Bolja regulacija saobraćaja

Grad Podgorica kontinuirano traži napredna rješenja sa ciljem poboljšanja saobraćajnih tokova kroz grad i izvan njegovog centra, dopunjena savremenim sistemima kontrole i regulisanja saobraćaja. Gdje je to moguće, umjesto klasičnih raskrsnica, primjenjivaće se sistem kružnih tokova.

2/ Alternativni vidovi prevoza i mobilnosti

Podgorica razmatra redovno obnavljanje voznog parka svog javnog prevoza i vozila u vlasništvu Glavnog grada sa ciljem da se ostvare uštede u potrošnji goriva, smanji aerozagađenje u gradu, ali i sa ciljem podizanja nivoa komfora za korisnike javnog prevoza.

Glavni grad rad razmatra i eventualnu rekonstrukciju puteva kako bi se omogućila izgradnja biciklističkih staza kroz grad na lokacijama gdje je moguće sprovesti takve mjere poboljšanja. Staze će biti organizovane u 5 koridora ukupne dužine 14,5 km. S obzirom na konfiguraciju terena grada, vjeruje se da svakodnevna upotreba bicikala ne bi predstavljala napor građanima i stoga bi, uz odgovarajuće biciklističke staze, mogla biti popularna alternativa standardnom javnom prevozu. Sistemi iznajmljivanja bicikala i javnih bicikala mogli bi se aktivirati postavljanjem javnih bicikala na nekoliko parkinga u gradu. Uбудуće, zajedno sa rentiranjem standardnih bicikala, građani i posjetioci grada bi mogli iznajmiti i vozila i bicikle na električni pogon.

3/ Primjena naprednih rješenja energetske efikasnosti

Moguće je planiranje i sprovođenje različitih mjera energetske efikasnosti u javnim objektima u cilju uštede energije, smanjivanja emisije CO₂ i postizanja višeg nivoa komfora za korisnike tih objekata. Glavne mjere mogle bi obuhvatiti rekonstrukciju fasada zgrade postavljanjem izolacionih materijala i niskoemisionih stakala, a određene mjere bi mogle obuhvatiti promjenu vrste goriva koje se koristi za grijanje objekata kroz korišćenje obnovljivih izvora energije, kao što su drveni peleti, drobljeno drvo ili drugi efikasni izvori biomase.

Glavni grad Podgorica i Agencija za stanovanje uveli su i sprovode poseban program usmjeren na povećanje energetske efikasnosti u stambenom sektoru. Program se odnosi na obnovu fasada zgrada i poboljšanje termoizolacije zgrada. Ovaj program zasniva se na finansijskoj podršci vlasnicima i stanarima zgrada koje su investirale u obnavljanje svojih objekata, kroz subvencioniranje u iznosu od 50% ukupne vrijednosti investicije u renoviranje objekta. Ovaj program treba smatrati primjerom najbolje prakse i njegovi rezultati bi se mogli promovisati kroz komunikaciju sa javnošću, gdje bi se predstavile uštede ostvarene u potrošnji energije, kao i veći komfor i zdravija životna sredina stanara obnovljenih i renoviranih zgrada.

4/ Opšta percepcija Podgorice kao energetske održivog grada

Grad Podgorica je odlučan da postane i ostane energetske održiv grad kroz izradu i sprovođenje novih projekata energetske efikasnosti uz promovisanje savremenih tehnologija. Primjeri za to su sljedeći: mjere koje bi se mogle realizovati u oblasti javne rasvjete, sa uštedom energije od 50% i više; kroz upotrebu semafora koji koriste LED tehnologiju moguće je ostvariti deset puta manju potrošnju energije; sta tehnologija bi se mogla koristiti i za osvjetljavanje fasada zgrada u centru grada. Podgorica traži i pametna rješenja za odlaganje komunalnog otpada, čime bi se omogućilo pametno upravljanje i odlaganje čvrstog otpada uz mala investiciona ulaganja i maksimalnu efikasnost, čime se omogućava proizvodnja energije i postizanje ostalih benefita od upotrebe komunalnog čvrstog otpada.

Ključne planirane aktivnosti u oblasti promovisanja i komunikacije

Ključni pristup jeste da se prenesu informacije o sprovedenim rješenjima i projektima, kao i o postignutim rezultatima prije nego informisanje građana o budućim planovima u kratkoročnom i dugoročnom periodu, kao i da započne edukacija svih građana, ali i posebnih ciljnih grupa kako bi se postiglo razumijevanje potencijalnih zajedničkih i ličnih koristi i postigla opšta motivacija za neophodne promjene ponašanja.

Stoga, da bi opšte poruke stigle do građana, da bi se prenijele važne informacije, a posebno osmišljeni sadržaji i poruke stigle do posebnih ciljnih grupa, Glavni grad Podgorica organizovaće svake godine Energetske dane.

Sljedeće ključne aktivnosti planirane su za Energetske dane, ali i za redovno sprovođenje tokom cijele godine (zavisno od vida, obima i kompleksnosti određene aktivnosti):

I/ Medijska kampanja

Kampanja će se zasnivati na animiranim video spotovima kojima se predstavlja obnavljanje objekata kolektivnog stanovanja uz vizualizaciju rezultata smanjenja gubitaka energije preko zidova i prozora. Isti video spot koristiće se za najavu Energetskih dana koje organizuje grad Podgorica i za poziv građanima da posjete edukativne događaje. Televizijsku kampanju pratiće i odgovarajuća radio kampanja. Video spot, informacije o Energetskim danima i ključne poruke kampanje prenosće se i preko zvaničnog web-sajta Glavnog grada Podgorica.

II/ Informisanje

Posebno osmišljen informativno-edukativni paket činiće brošure, leci, DVD, džepni format mape grada sa označenim pješačkim zonama ili budućim biciklističkim stazama za bicikliste kao i sklopivi držač za olovke sa termometrom koji pokazuje temperaturu prostora sa upozorenjem korisnicima (namijenjen posebno zaposlenima u upravi grada) da ne zagrijavaju prostorije iznad 22 °C zimi i ne rashlađuju prostorije ispod 27 °C ljeti.

Informativno-edukativni paket će se dijeliti tokom događaja i na info-punktovima koji će se organizovati u pješačkim zonama (trgovi i šetališta) grada tokom Energetskih dana, ali će se ovi materijali redovno dijeliti i u Info

centru o energetskej efikasnosti, gdje građani mogu doći za savjete tokom cijele godine. Građani mogu biti pozvani da kontaktiraju Info-centar za energetske efikasnosti u ul. Vuka Karadžića 41, preko posebne besplatne telefonske linije 0800 81 660, putem koje će dobiti savjete o tome kako da uštede energiju u svom posebnom i konkretnom slučaju ili pitanju.

Informacije o Energetskim danima i ključne poruke kampanje oglašavaće se preko bilborda, gradske rasvjete i autobusa javnog prevoza, ali i preko info-ekrana postavljenih na izloge Info-centra.

III/ Edukacija

Ključne poruke kampanje uputiće se opštoj javnosti kroz emitovanje video spota na televiziji, kao i preko radio programa i web portala. Pored toga, za djecu, kao specifičnu ciljnu grupu, organizovaće se posebni događaji i radionice u osnovnim i srednjim školama.

Festival edukativnog filma organizovaće se u bioskopu, gdje će se za direktore škola, nastavnike i učenike prikazivati filmovi na temu zaštite životne sredine, klimatskih promjena, energetske efikasnosti i obnovljive energije. Isti filmovi biće dijeljeni na DVD, kako bi nastavnici i direktori škola mogli organizovati prikazivanje ovih filmova u školama tokom školske godine.

Informacije o korišćenju javnog i alternativnih vidova prevoza upućivaće se srednjoškolicima kako bi se motivisali na zdraviji stil života i kretanja, kao što su biciklizam i pješaćenje. S obzirom na to da su građani sve više orijentisani na intenzivnu upotrebu pametnih telefona, informacije o organizaciji efikasnosti javnog prevoza u Podgorici trebalo bi obezbijediti građanima putem interneta, preko web portala, kako bi se zainteresovanim korisnicima omogućilo da planiraju svoje rute kroz glavni grad Podgorica koristeći alternativne vidove prevoza ili javni prevoz na efikasniji način, istovremeno smanjujući svoj karbonski otisak.

IV/ Saradnja svih relevantnih aktera, obrazovnih i naučnih institucija i civilnog društva

Da bi se promovisale ključne vrijednosti i koristi, dostigli željeni nivoi svijesti među ciljnim grupama i motivisali na promjene svog ponašanja u cilju odgovorne potrošnje energije i zdravijeg načina prevoza, potrebno je ostvariti saradnju sa najširoom mogućom grupom aktera i uključiti ih u proces izrade planova i strategija, kao i u realizaciju aktivnosti. Stoga treba organizovati konferencije, radionice i okrugle stolove tokom cijele godine u cilju razmatranja ideja i pristupa i pronalaženja najboljih rješenja za rješavanje specifičnih problema. Treba pozvati i privatna preduzeća da sarađuju sa gradom u prezentaciji svojih naprednih i aktuelnih tehnologija i energetske efikasne proizvoda na specijalizovanim sajmovima, gdje će se građani informisati i edukovati o potencijalnim koristima i uštedi energije kao rezultata primjene tih naprednih proizvoda.

Akteri identifikovani na teritoriji Glavnog grada Podgorica su:

- organi i službe Glavnog grada;
- lokalne zajednice;
- Privredna komora Crne Gore;
- Univerzitet Crne Gore;

- NVO sektor;
- Ministarstvo ekonomije.

Ključne aktivnosti prethodno pomenute u ovom dokumentu će se modifikovati svake godine u skladu sa odgovarajućim projektima, planiranim i realizovanim, kao i u skladu sa specifičnim rezultatima očekivanim ili postignutim kroz te projekte. Ključni pristup komunikaciji realizovaće se kako je definisano ovim dokumentom, ali sa posebnom pažnjom prema tome da se određeni stručni izrazi koriste na način koji je građanima razumljiv kako bi im se na najbolji mogući način objasnile koristi realizovanja projekata energetske efikansnosti i kako bi se građani motivisali da prihvate i podrže takve projekte i i sprovede ih u svojim domovima, u svojim objektima i da budu podstaknuti da svi pojedinačno učestvuju u stalnom razvoju svog grada, kako bi doprinijeli da Podgorica bude energetska održiv grad.